

Høring av ny forskrift om tilskudd til sertifisert settepotetavl

På vegne av Landbruks- og matdepartementet (LMD) sender Landbruksdirektoratet forslag til ny forskrift om tilskudd til bruk av sertifisert settepotet på høring. Den nye forskriften vil erstatte *forskrift om tilskudd til sertifisert settepotetavl* (FOR-2002-07-03-780).

Hovedpunkter i forslaget

- Det innføres fylkesvise satser for omsatt kg settepotet til dyrking, for å øke insentivet til effektiv og formålstjenlig frakt. Satsene beregnes med utgangspunkt i et grunntilskudd, samt sats basert på gjennomsnittlig avstand fra fylkets kommuner med størst produksjon av potet, til kommunen i nærmeste fylke med størst settepotetavl. Distriktstilskudd avvikles i gjeldende form.
- Særskilt tilskudd til PCN-analyser avvikles, og midlene vil inngå i grunntilskuddet.
- Ordningene med tilskudd til spesielle formål avvikles
- Særskilt tilskudd for sertifisert økologisk settepotet videreføres.
- Gjeldende tilskudd til klonavl og arealtilskudd avvikles.
- Dispensasjonsadgangen begrenses til søknadsfrister.

Innhold

1. Bakgrunn	3
2. Historikk.....	3
2.1 Om sertifisert settepotet.....	3
2.2 Historikk og utvikling - Dyrking av mat- og industripotet, og dyrking av settepotet	4
2.3 Forvaltning og fordeling av tilskudd	4
3. Kort om gjeldende ordning om tilskudd til sertifisert settepotet.....	6
3.1 Formål med gjeldende ordning	6
3.2 Innhold i gjeldende tilskuddsordning.....	6
4. Forslag til ny forskrift	7
4.1. Generelt.....	7
4.2. Endringer i tilskuddsordninger	8
4.3. Avviklinger og øvrige endringer.....	10
4.4. Administrative endringer	11
5. Økonomiske og administrative konsekvenser	13
6. Forslag til ny forskrift	14

1. Bakgrunn

Landbruksdirektoratet fikk i Prop. 94 S (2017–2018) *Endringer i statsbudsjettet 2018* under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2018 m.m.) i oppdrag å legge fram forslag til en revidert *forskrift om tilskudd til sertifisert settepotetavl*, med sikte på å forenkle ordningen.

Oppdraget er en videreføring av et tilsvarende oppdrag gitt av departementet i 2015. Landbruksdirektoratet involverte samtlige av de fem settepotetforretningene i arbeidet med endringer i gjeldende forskrift, og forskriftsforslag ble sendt på høring høsten 2016. Det ble foreslått en endring i tilskuddsordningen som gikk ut på å dekke en prosentvis andel av faktiske fraktkostnader. Til grunn for forskriftsutkastet lå eksterntkontroll hos settepotetforretningen Strand Brænderi i 2005 og hos Strand Unikorn i 2013, samt besøk hos Overhalla klonavlssenter i 2016 og dialog med prosjektgruppa til det FFL/JA-finansierte prosjektet *Norsk settepotetavl – status, flaskehals og mulige tiltak* (NIBIO rapport vol. 2, nr. 12, 2016).

Det kom inn totalt 9 svar på høringen. Høringsinstansene var i stor grad opptatt av å videreføre frakt- og prisnedskrivningstilskudd, for å bevare strukturen og den geografiske spredningen av potetproduksjonen. De mente at forslaget ville medføre økte kostnader til de som hadde lang transportvei, og at forslaget ville medføre mindre økonomisk støtte til settepotetavl i Nord-Norge.

Ved sluttbehandling av forskriftsutkastet i 2018 ble det konkludert med at utkastet i for stor grad var en videreføring av eksisterende ordninger, og i for liten grad innebar nødvendige forenklinger. Våren 2019 ble det derfor gjennomført møter med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, hvor mulige enklere ordninger ble diskutert. Det var enighet om at forslag til endringer i gjeldende forskrift burde regulere fylkesvise tilskuddssatser basert på grunntilskudd og tilskudd for fraktavstand, og hvor en økt andel av samlet tilskudd burde rettes mot kjøper av sertifisert settepotet.

2. Historikk

2.1 Om sertifisert settepotet

Mattilsynet sertifiserer partier av settepoteter, og fører tilsyn med at settepoteter produseres og omsettes i samsvar med regelverket – *forskrift 2. juli 1996 nr. 1447 om settepoteter og forskrift 1. desember 2000 nr. 1333 om planter og tiltak mot planteskadegjørere*. Arbeidet bidrar til at norske settepoteter er sortsekte, har god kvalitet, og at en ikke sprer planteskadegjørere, som ringrâte, potetcystenematode m.fl.

Det er en målsetting at bruk av sertifiserte settepoteter skal bidra til økt matvaresikkerhet, samt bidra til å nå de nasjonale målene om økt norsk matproduksjon og verdiskaping. Gjennom dette tilskuddet skal myndighetene bidra til at norske potetdyrkere har tilgang til sykdomsfrie og sortsekte settepoteter.

Det er kun registrerte settepotetforretninger som kan drive kontraktproduksjon av settepoteter. Enhver virksomhet kan omsette settepoteter som er produsert og pakket i Norge av en registrert settepotetforretning. De som dyrker og omsetter settepoteter har ansvar for å følge gjeldende regelverk, herunder å sørge for god plantehelse.

2.2 Historikk og utvikling - Dyrking av mat- og industripotet, og dyrking av settepotet

2.2.1 Dyrking av mat- og industripotet i Norge

Potetareal og produksjon har avtatt gradvis de siste 50 årene.

- I 1998 var dyrking av mat- og industripotet i Norge på totalt 157 704 daa og 10 731 foretak.
- I 2008 var dyrking av mat- og industripotet i Norge på totalt 142 956 daa og 3 371 foretak.
- I 2018 ble det søkt produksjonstilskudd for dyrking av mat- og industripotet på 116 138 daa, fordelt på 1 578 foretak.
- I 2020 ble det søkt om produksjonstilskudd for dyrking av mat- og industripotet på totalt 114 908 daa, fordelt på 1499 foretak.

Poteter dyrkes i samtlige fylker, fra Kristiansand i sør til Alta i nord. Innlandet er det fylket der det pr. 2020 dyrkes mest potet (ca. 50 % av Norges produksjon), mens Vestfold og Telemark med ca. 13 % står for nest største produksjon, og deretter Trøndelag med ca. 12 % og Viken med ca. 11 %.

2.2.2 Dyrking av settepotet

Areal brukt ved dyrking av sertifisert settepotet har gradvis økt.

- I 1998 var dyrking av sertifisert settepotet på 7 611 daa, fordelt på 97 foretak i 13 fylker.
- I 2008 var dyrking av sertifisert settepotet på 7 940 daa, fordelt på 68 foretak i 8 fylker.
- I 2018 var dyrking av sertifisert settepotet på 9 205 daa, fordelt på 61 foretak i 5 fylker.
- I 2020 var dyrking av sertifisert settepotet på 9 491 daa, fordelt på 52 foretak i 3 fylker.

Innlandet er det fylket der det dyrkes mest settepotet med 6754,4 daa (71,17 %) pr. 2020, mens Trøndelag står for nest største produksjon med 2405,9 daa (26,30 %) og deretter Viken 331 daa (3,49 %).

2.2.3 Utvikling

Utviklingen viser at det har vært en økning i areal for sertifisert settepotetavl, til tross for redusert areal av mat- og industripotetdyrking. Dette viser at etterspørselen etter sertifisert settepotet har økt de siste årene. Sertifiserte settepoteter utgjør i dag i overkant av 30 % av den totale settepotetbruken i Norge.

Signaler fra næringen indikerer at bruken av sertifisert settepotet vil fortsette å øke i årene fremover, og hovedtyngden av settepotetproduksjonen vil trolig fortsatt være konsentrert i Innlandet, Trøndelag og Viken.

2.3 Forvaltning og fordeling av tilskudd

2.3.1 Oversikt over godkjente settepotetforretninger

Tabell 1 viser en oversikt over godkjente settepotetforretninger, hvor de er lokalisert, mengde omsatt vare og tilskudd gitt i 2020.

Tabell 1. Oversikt over settepotetforretningene

Settepotetforretning	Lokasjon	Mengde omsatt vare i 2020 (kg)	Tilskudd gitt i 2020 (kr)
----------------------	----------	--------------------------------	---------------------------

	Kommune	Fylke		
Overhalla Klonavissenter	Overhalla	Trøndelag	749 594	985 949
Norgro AS	Hamar	Innlandet	4 929 319	4 225 911
Strand Unikorn AS	Ringsaker	Innlandet	4 459 698	3 743 867
Maarud AS	Sør-Odal	Innlandet	94 200	58 805
Orkla Confectionary & Snacks Norge AS	Trondheim	Trøndelag	400 950	278 729

Tabell 2. Innvilget tilskudd for 2018, fordelt på forskriftens ulike delordninger.

Tilskuddsordning	Innvilget tilskudd
Klonavl	2 100
PCN- Analyser	412 187
Arealtilskudd prebasis	143 650
Prisnedskrivning	2 612 193
Distriktstilskudd	35 930
Frakttilskudd	5 815 974
Økologisk settepotet	0
Sum tilskudd	9 022 034

Tabell 3. Innvilget tilskudd for 2020, fordelt på forskriftens ulike delordninger.

Tilskuddsordning	Innvilget tilskudd
Klonavl	6243
PCN- Analyser	810 000
Arealtilskudd prebasis	179 650
Prisnedskrivning	2 561 921
Distriktstilskudd	23 782
Frakttilskudd	6 521 665
Økologisk settepotet	0
Sum tilskudd	10 103 261

Tabell 2 og 3 viser at tilskuddet i større grad har gått til dekning av fraktkostnader framfor de øvrige tilskuddene i ordningen. Årlig bevilgning har i siste 10-års periode økt fra 6.5 mill. kr til ca. 10 mill. kr. Tilskuddssatsene har ikke endret seg i løpet av denne perioden. Etter gjeldende ordning dekkes fraktkostnader som overstiger 25 øre per kg. Utbetalingen av tilskudd har i stor grad økt med omsatt volum og økte fraktkostnader. Økningen i bevilgningen reflekterer også en økning i bruken av sertifisert vare – fra i overkant av 20 % i 2008 til ca. 30 % i 2018. Økningen i tilskudd til PCN-analyser fra 2018 til 2020, skyldes prisjustering av analysene i 2019.

3. Kort om gjeldende ordning om tilskudd til sertifisert settepotet

Forskriften er hjemlet i jordlova § 18 *Føresegner om tilskot*, og trådte i kraft i 2002. Tilskuddsordningen ble sist utredet av Statens landbruksforvaltning i 2004; *Fremavl innen hagebruk, settepoteter og frø. Organisering og finansiering. Vurdering i tilknytning til jordbruksoppgjøret 2004*.

Forskriftens materielle innhold er ikke endret siden 2004.

3.1 Formål med gjeldende ordning

Formålet med gjeldende forskrift er å stimulere til at dyrker av mat- og industripotet skal øke sin bruk av settepoteter av høy kvalitet gjennom den sertifiserte settepotetavlen i klassene prebasis, basis og sertifisert.

3.2 Innhold i gjeldende tilskuddsordning

Gjeldende forskrift regulerer ulike tilskuddsordninger.

Etter gjeldende ordning utbetales alle tilskuddsordningene, med unntak av tilskudd til PCN-testing, til settepotetforretningene. Tilskudd til prisnedskrivning gjøres kjent på prislister til settepotetforretningene. Dette innebærer at alle kjøpere av sertifisert settepotet får dekket 25 øre per kg settepotet som nedskrivning i prisen fra settepotetforretningen. Frakttilskuddet dekker fraktkostnader som overstiger 25 øre per kg.

I tillegg er det utviklet en forvaltningspraksis, hvor ordningen dekker utgifter til PCN-testing. Dette er arbeid som utføres av NIBIO, og utbetaling skjer per i dag direkte til NIBIO på grunnlag av faktura.

3.2.1 Klonavl

Tilskudd til klonavl er regulert i § 4 pkt. 4.1 bokstav a og b i gjeldende forskrift. I praksis har klonavltilskudd de senere årene kun blitt gitt til Overhalla klonavlsenter, som i dag er eneste registrerte klonavlere. Den tidligere klonavlen på Hveem forsøksgård opphørte i 2005.

Av forskriften fremgår det at tilskudd kan gis til jordprøvetaking og testing for PCN i klonavl, og ikke for prebasis, basis og sertifisert. Forvaltningspraksis har likevel vært at det også er gitt tilskudd til PCN-analyser for prebasis, basis og sertifisert, med hjemmel i dispensasjonsbestemmelsen i § 9.

Gjeldende forskrift § 4 pkt. 4.1 bokstav b gir også hjemmel til å gi tilskudd til settepotetforretningene for drift og vedlikehold av nødvendige veksthus, til testingsutgifter, jordprøvetaking for kontroll med potetcystenematode m.m., utskifting av settepoteter (punktsanering) og utstyr til varmeterapi.

3.2.2 Arealtilskudd

Gjeldende forskrift § 4 pkt. 4.2 bokstav a regulerer arealtilskudd for klassen prebasis. Arealtilskudd gis til settepotetforretningene for antall dekar og parti til P3 og P4-avlere og er uavhengig av avlingsnivå. Produksjon av prebasis (P3 og P4) foregår etter kontrakt med settepotetforretninger. Settepotetforretningene utbetaler arealtilskuddet i henhold til kontraktene de har med foretak som dyrker settepotet.

3.2.3 Prisnedskrivning

Det kan gis tilskudd til prisnedskrivning etter § 4 pkt. 4.2 bokstav b i gjeldende forskrift. Tilskuddet utbetales til settepotetforretningene, som kan søke om tilskudd til nedskrivning av prisen på omsatt sertifisert vare i alle klasser.

3.2.4 Distriktstilskudd

Etter gjeldende forskrift § 4 pkt. 4.2 bokstav c kan det gis distriktstilskudd på 1 kr per kg omsatt vare for sertifiserte settepoteter som er dyrket i Nord-Norge.

3.2.5 Frakttilskudd

Etter gjeldende forskrift § 4 pkt. 4.2 bokstav d kan det gis frakttilskudd for frakt av settepoteter i alle klasser dersom fraktutgiftene overstiger 0.25 kr per kg, forutsatt at transporten skjer på billigste måte og i rasjonelle partier. Tilskuddsordningen omfatter ikke lokale fraktutgifter ved fordeling og distribusjon av partier av settepotet.

3.2.6 Tilskudd etter søknad om dispensasjon

Gjeldende forskrift gir i § 9 hjemmel til etter dispensasjon å utbetale tilskudd ved manglende avsetning av sertifisert settepotet eller tilskudd til andre tiltak som fremmer den sertifiserte settepotetavlen og bruken av sertifiserte settepoteter.

4. Forslag til ny forskrift

4.1. Generelt

I forslaget til ny forskrift er det lagt stor vekt på å fremme en formålseffektiv ordning, som også gir en enkel forvaltning. På bakgrunn av endringene som foreslås, har departementet funnet det mest hensiktsmessig å utarbeide forslag til en ny forskrift framfor å gjøre endringer i gjeldende forskrift.

Forslaget innebærer først og fremst en endring i innretningen av tilskuddet gjennom overgang fra flere delordninger til ett tilskudd for omsatt mengde sertifisert settepotet. Forslaget legger videre opp til kortere fraktavstand mellom foretakene som dyrker settepotet og potetprodusentene, med sikte på mer formålstjenlig og miljøvennlig frakt. Det foreslås at satsene tas ut av forskriften, og heller tas inn under Jordbruksavtalen.

Navnet på forskriften foreslås endret fra «Forskrift om tilskudd til sertifisert settepotetavl» til «Forskrift om tilskudd til omsetning av sertifisert settepotet». Endringen innebærer en tydeliggjøring av formålet med ordningen.

Formålsbestemmelsen viderefører formålet i gjeldende forskrift. Ordlyden «av høy kvalitet» er tatt ut, da dette anses å inngå i begrepet «sertifisert». Det foreslås presisert at forskriften gjelder omsetning av sertifisert settepotet til foretak som driver potetproduksjon, slik at det avgrenses mot hobbybasert dyrking av potet. Formålet med ordningen er å stimulere til økt omsetning av sertifisert settepotet, og derved også økt bruk. Dette sikrer at vi får bedre helsestatus i den norske potetproduksjonen, og vil bidra til å oppnå de nasjonale målene om god matsikkerhet. Begrepet «omsetning» i formålsbestemmelsen omfatter således både omsetning og bruk av sertifisert settepotet.

Med begrepet «foretak» i forskriften menes foretak som dyrker settepotet, matpotet og industri-potet.

4.1.1 Tilskuddsmottaker

Det foreslås å videreføre praksisen med at det er settepotetforretningene som mottar tilskudd. Settepotetforretningene skal videre sørge for at tilskuddet kommer dyrkerne til gode, ved at dyrkerne får prisreduksjon tilsvarende tilskuddet ved kjøp av sertifisert settepotet.

Det er settepotetforretningene som gjennom kontraktdyrking, prissetting og faglig kompetanse best kan bidra til å nå formålet med omsetning av sertifisert settepotet i hele landet.

4.1.2 Tilskuddsordninger

Forslaget til endringer medfører først og fremst en endring i innretningen av tilskuddet, og innebærer overgang fra flere delordninger for ulike aktiviteter til et enkelt omsetningstilskudd. Kombinasjonen av tilskudd til frakt og prisnedskrivning, som høringsinstansene i 2016 så viktigheten av å beholde, foreslås videreført gjennom nye tilskuddssatser for mengde omsatt vare i hvert enkelt fylke. Tilskudd til omsetning av økologisk settepotet foreslås også videreført. Arealtilskudd foreslås avviklet. Tilskudd til klonavl i gjeldende forskrift § 4 pkt 4.1 bokstav a foreslås avviklet, mens samme bestemmelse bokstav b foreslås endret. I tillegg foreslås noen administrative endringer. Dette omtales nærmere nedenfor.

4.2. Endringer i tilskuddsordninger

4.2.1 Tilskudd til omsetning av settepotet i klassene prebasis, basis og sertifisert

Ved høringen i 2016 om endringer i gjeldende forskrift ønsket flere av høringsinstansene å beholde en kombinasjon av prisnedskrivings- og frakttilskudd. Dette skyldes at dagens bevilgning i hovedsak utbetales over disse to delordningene.

Formålet med et frakttilskudd for sertifisert settepotet er å sikre spredt produksjon, og dermed tilgang på sertifisert settepotet over hele landet. Formålet med prisnedskrivningstilskudd er at samtlige kjøpere av sertifisert settepotet skal oppnå redusert pris for sertifisert vare, og tilskuddet skal gjennom dette stimulere til økt bruk og dermed økt produksjonsvolum av mat- og industripotet med bedre kvalitet.

Det foreslås at prinsippene for frakt- og prisnedskrivning videreføres, men i en ny form. Det kan gis tilskudd per kg omsatt mengde sertifiserte settepoteter i klassene prebasis, basis og sertifisert. Dette vil gi en mer forutsigbar tilskuddsordning, fordi mengde omsatt vare over tid vil være mer stabil enn fraktkostnader. En slik endring i innretning i tilskuddsordningen vil videreføre prinsippene for prisnedskrivings- og frakttilskudd, samt redusere behovet for dokumentasjon ved vurderingen av søknader om tilskudd. Dette vil representere en betydelig forenkling sammenlignet med gjeldende forskrift. Denne innretningen av tilskuddet vil gi et insentiv for foretakene til å velge den nærmeste leverandøren av settepotet. Foretak med korte fraktavstander og som har mulighet til å frakte/hente settepoteten selv, vil kunne få omsetningstilskuddet, men vil ved dette oppnå ytterligere reduksjon i fraktkostnader. Dette vil også bidra til en mer miljøvennlig ordning enn før.

Spesielt av hensyn til helsestatus på settepotetene og sortsutvalget, er viktig å legge til rette for geografisk spredning når det gjelder dyrking av settepotet og dyrking av mat- og industripotet. Dette vil ivaretas gjennom prinsippene for satsberegning, hvor satsene beregnes ut fra et grunntilskudd som er likt for samtlige fylker og et tilskudd som beregnes ut fra gjennomsnittlig fraktavstand for det hvert fylke. Dette vil ivareta distriktshensyn i hele landet.

Det legges til grunn at settepotetforretninger som mottar tilskudd ved omsetning skal gi en tilsvarende prisreduksjon ved omsetning av settepoteter. Videre foreslås at settepotetforretningen skal gjøre tilskuddet kjent på prislister og på fakturaer til foretakene som kjøper sertifisert settepotet. På denne måten synliggjøres prisreduksjonen som tilskuddet innebærer for foretaket som kjøper sertifisert settepotet.

Det skal ikke betales tilskudd for samme vare to ganger, og det er derfor et vilkår at tilskuddet bare gjelder førstehåndsomsetning. Paragraf 3 andre ledd betyr at det kun er omsetning av settepotet fra settepotetforretning til potetprodusent som gir grunnlag for tilskudd. Det gis ikke tilskudd til omsetning av settepotet mellom settepotetforretninger.

Det foreslås at tilskuddet skal beregnes ut fra standardiserte satser som fastsettes i-, eller i medhold av Jordbruksavtalen. Forskriften inneholder bestemmelser om hvordan tilskuddet skal beregnes. Satsene fastsettes fylkesvis per kg omsatt settepotet. Det skal benyttes den satsen som er knyttet til stedet hvor de sertifiserte settepotetene skal anvendes.

Ved nyetablering av sertifisert dyrking i fylker hvor det i dag ikke er slik produksjon, vil tilskudd fastsettes etter samme prinsipp, og skjønnsmessig med grunnlag i faktisk fraktavstand.

4.2.2 Beregning av satser

Det foreslås at satsene fastsettes på bakgrunn av to forhold;

- et grunntilskudd som er likt for samtlige fylker, og
- et tilskudd som beregnes ut fra fraktavstand for det enkelte fylke.

I tabell 4 fremgår det hvordan satsene beregnes.

Grunntilskuddet på 0,33 kr/kg omsatt vare er inkludert i samtlige fylkessatser. Dette tilsvarer prisnedskrivningstilskuddet og kompensasjonen for PCN analyser etter gjeldende forskrift.

Tallgrunnlaget som er brukt til å fastsette satsene for tilskudd til frakt for det enkelte fylke, er beregnet på bakgrunn av innrapporterte produksjonsareal for settepotetdyrking fra Mattilsynet, og fra omsøkt areal for produksjonstilskudd for dyrking av mat- og industripotet fra Landbruksdirektoratet, begge for produksjonsåret 2020.

Fraktavstanden er beregnet ut fra gjennomsnittlig avstand fra fylkets fem kommuner med størst produksjon av mat- og industripotet målt i kg, til kommunen i nærmeste fylke med størst settepotetdyrking. Det er lagt til grunn gjennomsnittlig avstand langs vei mellom de fem respektive kommunesentrene som representerer ordinær potetproduksjon og kommunesenteret som representerer dyrking av settepotet. Grunnlaget for fraktavstand er derfor beregnet ut fra at dyrkere kjøper settepotet fra det nærmeste av fylkene Innlandet, Trøndelag eller Viken. Valg av sats vil avhenge av i hvilket fylke settepoteten skal anvendes.

Etter regionreformen 01.01.2020 er settepotetavl avgrenset til 3 fylker; Innlandet, Trøndelag og Viken. Fordeling av samlet settepotetavlsareal mellom fylkene er følgende:

- Innlandet: 71.2 %
- Trøndelag: 26.3 %
- Viken: 3.5 %

Av de 49 sortene som det per i dag er kontraktareal for, tilbys 45 % av sortene både i Innlandet og Trøndelag. De 3 sortene som produseres i Viken tilbys i stort omfang både i Innland og Trøndelag.

Tabell 4. Gjennomsnittlig fraktavstand, forbruk (kg), andel av samlede fraktkostnader og foreslåtte satser per fylke.

Settepoteter produsert i	Mottakerfylke	Fraktavstand (km)	Forbruk (kg) 2020	Andel fraktkostnad (%)	Sats + Grunnsats (kr/kg)
Nes (Viken)	Viken	55	1 154 627	4,5	0,58
Nes (Viken)	Oslo	55	1 000	0	0,58
Våler (Innlandet)	Innlandet	50	5 204 915	18,3	0,56

Nes (Viken)	Vestfold og Telemark	163	1 397 046	16,1	1,09
Nes (Viken)	Agder	371	301 705	7,3	2,05
Nes (Viken)	Rogaland	496	518 482	18,1	2,63
Nes (Viken)	Vestlandet	408	87 929	2,5	2,22
Våler (Innlandet)	Møre og Romsdal	345	162 492	4	1,94
Overhalla (Trøndelag)	Trøndelag	125	1 249 103	11	0,91
Overhalla (Trøndelag)	Nordland	427	141 032	4,3	2,31
Overhalla (Trøndelag)	Troms og Finnmark	822	230 234	13,4	4,15
	Sum		10 448 567	100	

Tabell 4 viser hvordan satsene for omsetningstilskuddet (kr) pr kg omsatt settepotet vil bli basert på de beskrevne grunnprinsipper. Fraktavstand (km) viser gjennomsnittlig avstand mellom de 5 største foretakene som dyrker mat- og industripotet og nærmeste kommunesenteret med størst settepotetproduksjon. Forbruk (kg) 2020 viser forbruk av sertifisert settepotet for hvert fylke i 2020, basert på Mattilsynets oversikt over produksjon av sertifisert vare for dette året. Andel fraktkostnad (%) viser den prosentvise andelen av de totale fraktkostnadene fordelt mellom fylkene. Sats (kr/kg) er det samlede tilskuddet for omsatt sertifisert settepotet (grunntilskudd + tilskudd for fraktavstand).

Av samlet tilskudd på ca. 10 mill. kr, er ca. 6.5 mill. kr estimert innvilget som dekning av kostnader for frakt. Fastsetting av den del av tilskuddet som omfatter frakt legger til grunn en konstant fraktpris per kg per km. Fylkesvise satser som ivaretar prinsippet om støtte til prisnedskrivning og frakt varierer etter dette fra 0.56 til 4.15 kr per kg (Tabell 4), og er estimert til å utgjøre ca. 10 mill. kr av samlet tilskudd over ordningen.

4.2.3. Videreføring av tilskudd til omsetning av økologiske settepoteter

I tillegg til prinsippene for prisnedskrivning- og frakttilskudd som omtalt ovenfor, foreslås det at omsetning av sertifisert økologisk settepotet videreføres i ny forskrift, og herunder at hjemmelen tydeliggjøres.

De siste årene har det ikke blitt omsatt sertifiserte økologiske settepoteter over ordningen. Siste tilskudd som ble utbetalt var i 2016. Under høringen i 2016 ønsket flere av høringsinstansene å opprettholde et særskilt tilskudd til denne produksjonen. I 2018 vedtok Stortinget en ny nasjonal strategi for økologisk jordbruk, hvor målsettingen er å stimulere til økologisk produksjon som er etterspurt i markedet. Det er ønskelig å kunne ha en stimulans til å kunne tilby økologiske potetprodusenter sertifiserte settepoteter, og det foreslås at det i jordbruksoppgjøret fastsettes en særskilt tilleggsats for tilskudd til omsatt sertifisert økologisk settepotet.

4.3. Avviklinger og øvrige endringer

4.3.1 Distriktstilskuddet foreslås avviklet i gjeldende form

Det foreslås at prinsippene for distriktstilskuddet avvikles i gjeldende form. Distriktstilskudd i gjeldende forskrift skal ivareta distriktpolitiske hensyn og bidra til mer lik konkurransevne i hele landet. Tilskuddet er ment å kompensere for driftsulemper i Nordland, Troms og Finnmark. Areal i Nord-Norge som er brukt til dyrking av settepotet er blitt redusert i løpet av de siste 20 årene (fra 234 daa i 1998, til 91 daa i 2018), og denne reduksjonen har skjedd uten endringer i bestemmelser i gjeldende forskrift. Arealet gjenspeiler at produksjonen av sertifisert settepotet i Nord-Norge har vært beskjedent. Tilskuddet utgjorde i 2018 kr 35 930 og settepotetene ble levert av en enkelt

produsent. Det er per i dag ingen produksjon av settepotet i Troms og Finnmark. Dette innebærer at etterspørselen etter volum og sorter må dekkes fra øvrige fylker, i hovedsak fra Trøndelag. Når distriktstilskuddet nå foreslås avvirket, kompenseres dette med differensierte satser som vist i tabell 4.

Nedenfor følger omtale av andre ordninger som er lite brukt og som foreslås avvirket.

4.3.2 Tilskudd til klonavl foreslås avvirket

Det foreslås at bestemmelsen i gjeldende forskrift § 4 pkt 4.1 bokstav a om tilskudd til klonavl avvikles. Utbetaling av tilskudd til denne ordningen har vært marginal de siste årene, og avvikling av delordningen vurderes ikke å påvirke formålet med forskriften.

4.3.3 Arealtilskudd for klasse prebasis foreslås avvirket

Det foreslås at arealtilskudd for klasse prebasis avvikles. Tilsvarende forslag var gjenstand for høringen i 2016, og det var ingen sterke innvendinger mot å avvikle ordningen. Omfanget av utbetalt arealtilskudd til prebasis har de siste årene vært svært lite, og avvikling vil ikke ha særlig betydning for ordningens måloppnåelse.

4.3.4 Tiltak som fremmer bruk av sertifiserte settepoteter foreslås avvirket

Gjeldende forskrift gir i § 4 pkt. 4.1 bokstav b hjemmel for å gi tilskudd til tiltak utover de årlige tilskudd til angitte delordninger. Det kan også, etter søknad og i forståelse med avtalepartene, gis tilskudd til «andre tiltak som fremmer den sertifiserte settepotetavl og bruken av sertifiserte settepoteter», jf. gjeldende forskrift § 9 siste ledd. I forbindelse med høringen i 2016 ytret settepotetforretningene et ønske om å videreføre en mulighet til å søke om midler til tiltak som kan ha effekt for verdikjeden samlet. Departementet mener imidlertid at ordningen bryter med forvaltningen av alle andre overførbare tilskudd på jordbruksavtalen, der ledige midler disponeres av jordbruksavtalepartene i neste års jordbruksoppgjør. En avvikling bidrar dessuten til forenklinger.

4.3.5 Tilskudd til dekking av kostnader ved PCN-analyser foreslås avvirket

Det foreslås videre at det særskilte tilskuddet til PCN-analyser avvikles, og at beløpet som i dag går til analyser inngår i grunntilskuddet. Det blir da samme sats for alle fylker. Det er settepotetforretningene som i henhold til forskrift om settepoteter, vedlegg IV er ansvarlig for jordprøveuttak for PCN-testing. Settepotetforretningene har derfor best grunnlag for å etterkontrollere at analysene er i samsvar med bestilling, og må bære kostnadene for analysene. Beregninger viser at dette utgjør en kostnad på 8 øre per kg settepotet, som settepotetforretninger igjen vil kunne hente inn gjennom prisingen ut til sluttbruker av settepotet.

4.4. Administrative endringer

4.4.1 Tilskuddsberegningen

Det foreslås en noe tilsvarende forvaltning av ordningen som for produksjonstilskuddene i jordbruket. Satsene i avtalen er foreløpige, og for å holde forbruket i samsvar med fastsatt bevilgning, kan satsene justeres opp eller ned. Når volumene er kjent etter søknadsomgangen 15. august, fastsetter Landbruksdirektoratet endelige satser. Det betyr at det normalt vil være mindre avvik mellom bevilget beløp og samlet utbetaling det enkelte år. Eventuelt udisponert bevilgning vil bli overført til neste år, og bli disponert av avtalepartene i påfølgende jordbruksoppgjør på tilsvarende måte som for de øvrige tilskuddene over jordbruksavtalen på overførbare poster.

4.4.2 Bestemmelse om søknad og søknadsfrist

Det er foreslått at det fastsettes en bestemmelse om søknad og søknadsfrist.

Gjeldende forvaltningspraksis er at Landbruksdirektoratet informerer settepotetforretningene om søknadsfrist for ordningen når årets bevilgning blir vedtatt i løpet av første/andre kvartal. Samtidig blir settepotetforretningene informert om muligheten for utbetaling av tilskudd à konto. Frist for innlevering av endelig søknad er satt til tredje kvartal, mens utbetaling av endelig tilskudd normalt blir utført i fjerde kvartal. Aktører utover settepotetforretningene blir ikke informert om ordningen og søknadsfrist.

Departementet mener at det er hensiktsmessig å fastsette en mer utfyllende bestemmelse som synliggjør hvilke krav som stilles til søknad for omsatt vare. Søknadens innhold begrenses til volum omsatt vare per fylke, oppgitt på standardisert søknadsskjema. Etter departementets vurdering vil en slik omlegging av kravene til søknad og dokumentasjon føre til en betydelig forenkling for alle parter.

Det foreslås at søknadsfristen settes til 15. august. Dette er noe tidligere enn etter gjeldende forvaltningspraksis, for å kompensere for at muligheten for forskuddsutbetaling avvikles. En fastsatt søknadsfrist vil gi større grad av forutberegnelighet, samt bidra til å forenkle forvaltningen av ordningen. Samlet sett vil det dermed støtte opp under formålet med ordningen. I tillegg til at forskriften forenkles, gir dette et grunnlag for utbetaling av tilskudd allerede fra slutten av tredje kvartal. Landbruksdirektoratet har vurdert at settepotetforretningene har oversikt over årets omsetning ved foreslåtte søknadsfrist.

4.4.3 Kravet til revisjonsrapport foreslås avvirket

Statens landbruksforvaltning, nå Landbruksdirektoratet, har tidligere som del av utfyllende retningslinjer krevd en standardisert revisjonsrapport vedlagt søknaden. Da denne ikke ble ansett som formålstjenlig, har det i de siste årene i stedet vært et krav om en revisjonsrapport uten formkrav. Avvik og merknader som er framkommet gjennom forvaltning og kontroll av ordningen kan vanskelig kvalitetssikres gjennom nåværende rapporteringen fra revisjonsselskap. Kravet til revisjonsrapport foreslås derfor avvirket.

4.4.4 Dispensasjon

Gjeldende forskrift gir et bredt grunnlag for å vurdere dispensasjon fra forskriften. Etter gjeldende forskrift er dispensasjon i hovedsak gitt for tiltak som fremmer den sertifiserte settepotetavl og bruken av sertifiserte settepoteter (gjeldende forskrift § 9 siste ledd). Denne ordningen foreslås som nevnt tidligere avvirket. Det synes heller ikke lenger vil være behov for en dispensasjonshjemmel for tilskudd ved manglende avsetning av sertifisert settepotet. Det foreligger nå fond som dekker slike tap.

En forskriftsfestet søknadsfrist for tilskuddsordningen innfører derimot et behov for en mulighet til å søke dispensasjon fra selve søknadsfristen. En slik adgang til dispensasjon er kun ment som en sikkerhetsventil og bør praktiseres strengt. Adgangen er derfor foreslått avgrenset til i særskilte tilfeller. Myndigheten til å gi dispensasjon foreslås lagt til Landbruksdirektoratet.

4.4.5 Tilskuddsmottakere forskriftsfestes

Det foreslås at det forskriftsfestes at det er settepotetforretningene som er tilskuddsmottaker.

Etter gjeldende ordning har settepotetforretningene vært tilskuddsmottaker. Settepotetforretningene har ved salg av settepoteter og ved beregning av fraktkostnader til potetprodusentene, gitt prisavslag som tilsvarer prisnedskrivings- og frakttilskuddet. Videre har settepotetforretningene formidlet tilskudd til klonavl og arealtilskudd til settepotetavlerne. Departementet ser det derfor hensiktsmessig å videreføre settepotetforretningene som tilskuddsmottakere.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget til ny forskrift medføre en betydelig forenkling av ordningen. Forslaget vil føre til mer effektiv bruk av tilskuddsmidlene, og vil styrke formålet om økt bruk og omsetning av sertifisert settepotet.

Forslaget til ny forskrift innebærer en omlegging av tilskuddsordningen, og det er følgelig noe usikkerhet knyttet til forbruk og forvaltning.

Endringen av forskriftens innretning kan medføre økonomisk usikkerhet når det gjelder prosentvis omsetning av sertifisert settepotet mellom ulike fylker. Prosentvis lavt forbruk i distriktene og uventet høyt forbruk i Innlandet og Trøndelag, vil gi et underforbruk på ordningen. En motsatt trend vil medføre behov for at samlet bevilgning begrenses etter tildeling. Etter Landbruksdirektoratets vurdering vil likevel volumet for omsetning være mer stabilt enn hva vi har erfart med fraktkostnader over år, og forskriftsendringen vil derfor gi større forutsigbarhet for alle parter.

Forslaget innebærer at tilskudd etter omsatt vare i hovedsak tildeles etter normtall for fraktavstand for potetprodusenter i de enkelte fylkene. Insentiv til formålstjenlig og miljøvennlig transport styrkes betydelig. Dyrker av settepotet står fritt til å velge foretrukket avler og settepotetforretning, men vil kunne oppnå betydelig lavere kostnad ved bruk av sertifisert vare fra nærmeste avler. Dyrker vil også ha lavest kostnad ved god planlegging av effektiv og formålstjenlig frakt. Begge forhold vil primært kunne påvirke hvilken settepotetforretning og område det enkelte foretak velger å kjøpe sertifisert potet fra, og hvilket sortsutvalg som tilbys. Søknad om tilskudd etter omsatt vare per fylke synliggjør også nasjonale variasjoner i bruken av sertifisert settepotet og muliggjør tilpasning av regional virkemiddelbruk for å øke produksjonen og styrke plantehelsen.

Sekundært vil innkjøpstrender og tilskuddssatser kunne påvirke settepotetforretningenes kontrakter med settepotetdyrkere, herunder geografisk lokalisering og utvalg av sorter, for å tilpasse seg etterspørselen i markedet. Etter departementets vurdering er det likevel lite trolig at antallet settepotetdyrkere eller dagens geografiske spredning av disse vil påvirkes i løpet av få år. Dette fordi settepotetforretningene har en egeninteresse av å opprettholde geografisk spredning av settepotetdyrking i hele landet, blant annet for å sikre smittevern og sortsutvalg i størst mulig grad. utfordringer med smitte vil kunne reduseres ved geografisk spredning av potetproduksjon, geografisk skille mellom dyrkere av settepotet og dyrkere av mat- og industripotet, og av valg av formålstjenlig fraktløsninger.

Forslaget til endringer innebærer en overgang til ett sammensatt tilskudd (grunntilskudd og frakttilskudd) og dermed bortfall av kontroll av godkjente arealer, redusert behov for dokumentasjon og redusert vurdering av dokumentert frakt. Samtidig videreføres egen sats for omsetning av økologiske settepoteter. Innføringen av søknadsfrist ekskluderer behovet for delutbetalinger av tilskudd over året, og vil redusere antallet søknader. Samlet sett vil dette redusere ressursbehovet når det gjelder statlig forvaltning av ordningen og derved forenkle forvaltningen av ordningen.

6. Forslag til ny forskrift

Forskrift om tilskudd til omsetning av sertifisert settepotet

Hjemmel: Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet [dd. måned 2022] med hjemmel i lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 18.

§ 1. Formål

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til økt omsetning av sertifisert settepotet til foretak som driver potetproduksjon.

§ 2. Definisjoner

Definisjonen av klon, prebasis-, basismateriale og sertifisert materiale er som gitt i forskrift 2. juli 1996 nr. 1447 om settepoteter.

Med foretak menes i denne forskriften foretak som driver potetproduksjon eller som dyrker sertifisert settepotet.

§ 3. Vilkår for tilskudd

Tilskudd etter denne forskriften kan gis til settepotetforretning som oppfyller krav gitt i forskrift 2. juli 1996 nr. 1447 om settepoteter, og som omsetter settepoteter av klassene prebasis, basis og sertifisert til foretak.

Settepotetforretning som mottar tilskudd etter § 4 skal ved omsetning til foretak gi prisreduksjon tilsvarende tilskuddet. Tilskuddet skal gjøres kjent via prislister og på fakturaer til foretakene som kjøper sertifisert settepotet.

Tilskudd etter § 4 kan ikke gis for samme vare to ganger. Det gis ikke tilskudd til omsetning av settepotet mellom sertifiserte settepotetforretninger.

§ 4. Tilskudd til omsetning av settepotet i klassene prebasis og basis og sertifisert.

Det kan gis tilskudd per kg omsatt mengde settepoteter for inneværende år i klassene prebasis, basis og sertifisert.

Tilskuddet kan gis etter satser som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksavtalen. Satsene skal beregnes ut fra et grunntilskudd som er likt for samtlige fylker og et tilskudd som beregnes ut fra gjennomsnittlig fraktavstand for det enkelte fylke.

Dersom årlig bevilgning ikke er tilstrekkelig til å dekke alle tilskudd som er vurdert innvilget, skal tilskudd etter § 4 første ledd reduseres prosentvis likt for hver settepotetforretning, inntil samlet utbetaling av tilskudd samsvarer med tildelt bevilgning

I tillegg til tilskudd som nevnt i andre ledd, kan det gis tilskudd til omsetning av sertifiserte økologiske settepoteter til økologisk dyrking etter satser fastsatt i eller i medhold av jordbruksavtalen.

§ 5. Søknad

Søknad om tilskudd skal sendes på søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet. Fristen for å søke om tilskudd etter denne forskrift er 15. august for sertifiserte settepoteter omsatt til bruk i inneværende avlingsår.

§ 6. Opplysningsplikt og kontroll

Landbruksdirektoratet kan kreve de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for å behandle søknader, utøve kontroll og forvalte ordningen, herunder blant annet dokumentasjon på omsatt vare fordelt på kjøper av sertifisert settepotet, vareslag og dato. Søker plikter å yte bistand ved slik kontroll.

§ 7. Administrasjon, dispensasjon og klageadgang

Landbruksdirektoratet administrerer ordningen og fatter vedtak om tilskudd til omsetning av sertifisert settepotet.

Landbruksdirektoratet kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra bestemmelsen i § 5 første ledd.

Landbruksdirektoratets vedtak kan påklages til Landbruks- og matdepartementet i henhold til forvaltningslovens regler. Klagen sendes til Landbruksdirektoratet.

§ 8. Tilbakebetaling

Dersom tilskuddsmottaker som følge av manglende oppfyllelse av bestemmelser i denne forskriften, vedtaket eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget, kan utbetalingene av tilskudd kreves helt eller delvis tilbake.

For tilbakebetalingskrav kan det kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet mottaker burde ha skjønnet at vilkårene for å få tilskuddet ikke var oppfylt, tidligst fra utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Størrelsen på renten følger rentesatsen fastsatt med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Er det gitt tilskudd etter denne forskriften, og det er fattet endelig vedtak om å betale tilskuddet tilbake, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft [dato]. Samtidig oppheves forskrift av 3. juli 2002 nr. 780 om tilskudd til sertifisert settepotetavl.